

BALTACI VE KATERİNA

Çar Petro'nun sürekli kışkırtmaları sonunda, Türkiye, Rusya'ya savaş açtı. Sadrâzam Baltacı Mehmed Paşa'ya "serdâr-ı ekrem" sanıyla başkomutanlık verildi. Baltacı, 9 Nisan 1711de İstanbul'dan hareket etti. 19 Temmuzda Orduy-ı Hümâyûn, Çar Petro'nun bizzat komuta ettiği Rus ordusunun karşısında yer almış bulunuyordu.

Çar, oldukça gafil avlanmıştı, iki yıl önce rakibi İsveç kralı XII. Karl'ın Poltava'da yaptığı hatayı tekrarlamış, bütün ordusunu toplayamadan, 60.000 kişiyle Türk topraklarına girmişti. Diğer Rus birlikleri, Türkiye'nin bir eyaleti olan Romanya'yı ele geçirmeye çalışıyorlardı. Baltacı'nın, 140.000 askeri vardı.

Sadrâzam'ın Çar'ı yakaladığı yerin topografik durumu da Rusların aleyhindeydi. Çar, âdetâ kendi ayağıyla kapana girmişti. Prut nehri üzerinde, Kalas ve Yaş şehirlerinin ortasına düşen bu yer, "Falcı" adını taşıyordu. Prut'un bir kıyısı Moldavya, karşı kıyısı Besarabya idi. Ruslar, karşı kıyıda bulunuyorlardı. Çar, Türkleri karşıya geçirmemek için büyük çaba harcadı. Fakat Baltacı, 19 Temmuz gecesini kurdurduğu dört köprü üzerinden bir hamlede 40.000 askeri geçirmeyi başardı. Çar, ordusunu hemen kazdırdığı tabyaların arkasına çekti. Ertesi sabah tamamı karşı kıyıya geçen Türkler, Rusları kuşattılar. Kırım hanı Devlet Giray da, uzak mesafeden, Rusların arkasını gözlediği için, düşmanın bütün yollarını kesmişti. Baltacı, Rus ordusunu yok etmek için askerini üç defa taarruza geçirdi. Ancak Yeniçeriler, açık şekilde gayretsizlik gösterdiler ve Rus tabyalarına girilemedi. Çar, askerini tabyalardan çıkarmaya cesaret edemiyordu. Fakat ordusunu sonuna kadar savunmaya kararlıydı. Baltacı, yeni bir taarruzda, savaşa isteksiz olan Yeniçerilerin bozulacağı endişesi içindeydi. Ancak taarruzu tekrarlamaktan başka çaresi yoktu. Tam yeni bir hücum için emir verecekken, Rus murahhasları, sulh istemek için çıkageldiler.

Bu sırada Çar Petro, ümitsiz bir durumdaydı. Cesur bir adam olmasına rağmen, kederini unutmak için içiyor ve durumu kurtarabilecek hiç bir teşebbüs düşünemiyordu. Yalnız son askerine kadar ordusunu savunacağını söylüyordu. Sonradan Çar'la evlenen, hattâ onun ölümünden sonra tahta geçen metresi Katerina, daha azimliydi. Mücevherlerini ve orduda ele geçirebildiği değerli şeyleri toplamış, Türklere yollamıştı. Olayların gidişinden, Ordu reîsülküttâbı Ömer Efendi ile sadâret mektupçusu yani özel kalem müdürü Osman Ağa'nın, bu hediyelerin önemli bir kısmını şahısları için rüşvet olarak aldıkları anlaşılmaktadır. Tereddütte olan Baltacı Mehmed Paşa'yı, düşmanın sulh şartlarına kandıran ve Çar'ı yok etmek veya esir almak teşebbüsünün kötü sonuçlar verebileceğini ileri süren, bu iki şahıstır. Baltacı, gelen mücevherlerden şahsı için hiç bir şey almadı. Onun rüşvetle elde ettiği hakkındaki söylentinin iftira olduğu, bugün kesin şekilde anlaşılmıştır.

Hele Baltacı ile Katerina'nın buluşmaları hakkındaki dedikodu, bir masaldan ibarettir. Katerina, ne Rus ordugâhından çıkmış, ne de Serdâr-ı Ekrem -veya başka Türkle yüz yüze gelmiştir. Mücevherlerini, Başbakan Baron Şafirof'la Türklere yollamıştır. Esasen Baltacı'nın Katerina ile buluştuğu söylentisi yeni bir şeydir ve o zamanki hiç bir Türk ve Avrupalı kaynaktan bu rivayet yoktur. Prut seferi sırasında gerek Türklerin, gerek Rusların günlük not hâlinde tuttukları rûz-nâmeler, iki taraftan savaşa katılanların yazdıkları raporlar ve hâtıralar, elimizdedir. Bunların hiç birinde müstakbel Çariçe ile Sadrâzamın buluştukları hakkında bir şey yoktur. Prut seferinden hemen sonra, Baltacı Mehmed Paşa'yı düşürmek için, çeşitli iftiralar yapıldı. Bu faaliyete katılanların başında Türkiye'de misafir bulunan İsveç kralı Türklerin "Demirbaş Şarl" dedikleri XII. Kari üe Kırım Hanı vardı. Sonradan bazı romancılar, bir Baltacı-Katerina buluşması tasavvur ettiler ve bu hayalî buluşma, İlmî olmayan kitaplarda da yer aldı.

Baltacı Mehmed Paşa'nın suçu, Ömer Efendi ile Osman Ağa'ya kapılması ve küçük menfaatler karşılığında Çar'ı ve ordusunu salıvermesidir. Zira bu salıvermenin karşılığında elde edilen tek gerçek menfaat, şimdi Rostov'un bir banliyösü olan Azak kalesinin Türkiye'ye geri verilmesi ve Rusların Azak Denizi ağzından çekilmelerinden ibarettir. Sulhun diğer maddeleri, Türkiye'ye ancak önemsiz şeyler sağlıyordu.

Ancak bir müddetten beri Türk ordusunda, düşmanı yok etme fikir ve kabiliyeti kaybolmuştu. Sonra bir Rus ordusunun yok edilmesi ve Çar'ın esir alınması da, Rusya'nın ortadan kaldırılması demek değildi. Nitekim Baltacı, iki taraf arasında sulh müzakere edilirken son bir teşebbüs yapmaya karar verdi. Askerini taarruza geçirdi. Fakat 120 den fazla Rus topunun ateşine dayanamayan Yeniçeriler, karışık halde geri çekildiler. Bu sırada ortalık karardığı için bu durum, Rusların gözünden kaçtı. 21 Temmuz akşamı Rus başbakanı Baron Şafirof'la Türk devlet adamları arasında, Prut Sulhu'nun esasları kararlaştırıldı. Sulh şartları yerine getirilinceye kadar Başbakanla Mareşal Şeremetof, Türklere rehin kalacaklardı. İsveç kralı XII. Karl, sulh karar verildikten sonra Türk ordugâhına yetişebildi ve sulhu kabul ettiği için Sadrâzam'la şiddetli bir münakaşa yaptıktan sonra öfke içinde geri döndü. Prut Sulhu, İstanbul'da öğrenilince, III. Sultan Ahmed Han, şenlik yapılmasını emretti. Ancak düşmanlarının kışkırtması sonunda, 20 Kasım 1711 de, Edirne'ye gelmiş bulunan Baltacı Mehmed Paşa'yı azletti.

Kaynak: Yılmaz Öztuna, Türk Tarihinden Yapraklar, MEB, İstanbul, 1989. S. 147-150